

Rauw

mondig

mondig

U kunt uw bijdrage overmaken op NL19 ABNA 0243 4938 86 van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, o.v.v. 'vrijwillige bijdrage Mondig'.

U kunt ook bovenstaande QR-code scannen.

Heeft u het bericht in de vorige *Mondig* gemist? U kunt uw vrijwillige bijdrage voor *Mondig* en *Mondig+* nog steeds overmaken. Als richtbedrag hanteren we € 40,-.

Is dat teveel voor u, dan is een kleiner bedrag natuurlijk ook prima. Uiteraard is een hoger bedrag ook zeer welkom. Mocht u helemaal niet in staat zijn een bijdrage te geven, dan hoeft u *Mondig* niet op te zeggen want we willen graag dat ons blad voor iedereen beschikbaar is. <<

Voor de volledige toelichting op deze bijdrage kijkt u op doopsgezinden.nl/collecten

oproep

De redactie en schrijvers van *Mondig* zorgen er elk nummer weer voor dat de lezers inspirerende, informatieve en kwalitatief goede artikelen onder ogen krijgen. Dat doen ze vrijwillig.

Omdat we dat willen blijven doen, zoeken we nieuwe talentvolle schrijvers. Vindt u het leuk om eens een interview, recensie, of opiniestuk te schrijven voor *Mondig*? Vindt u dat u goed genoeg kunt schrijven, of heeft u ervaring met het afnemen van interviews?

Laat het de redactie weten door een korte introductiemail, inclusief enkele voorbeelden van teksten die u heeft geschreven, te sturen aan communicatie@ads.nl.

Menno Simonslezing

In het voorjaar van 2024 zal de Menno Simonslezing terugkomen. De precieze datum en de naam van de spreker zullen snel bekendgemaakt worden.

Houd daarvoor de nieuwsbrief en de website in de gaten, want deze lezing wil je echt niet missen!

advertentie

Daar helpen wij u graag bij. Wij zijn **de** administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen. Wij verzorgen uw financiële administratie, salarisadministratie, traktementsberekeningen en begraafplaatsenadministratie. Daarnaast stellen wij graag uw begroting en jaarrekening op. Bovendien bieden wij ondersteuning bij ziekte of vacatures op het kerkelijk bureau. Waar kunnen wij u mee van dienst zijn?

De administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen

KKA
Administraties & Advies
www.SilasGroep.nl/kka
Telefoon 033 – 467 10 12

KKA is onderdeel van de Silas Groep

vooraf

'Vorige week een camper gekocht. We zijn met pensioen en nu de kleinkinderen wat ouder zijn kunnen we lekker weg. Dat wilden we echt al heel lang. En nu heb ik net m'n eerste achterkleinkind. Het is allemaal prachtig. Zo blij. Maar ja.' Haar gezicht verkramppt als ze maar ja zegt.

Ze ligt tegenover me in een ziekenhuisbed. Ik voor een klein ingreep en zij eigenlijk ook. 'Ik had al een paar weken wat last van m'n maag, beetje hoofdpijn. Geen ernstige dingen, maar je wordt wat ouder en dan laat je het toch even checken.' Ik heb nog niks gezegd, maar zij wil me graag alles vertellen. Ze heeft een hoop energie. 'Ik heb eigenlijk nooit wat. Fijn hoor, als je niks hebt. Ben altijd gezond, daarom willen we nu ook weg. Genieten van elkaar en van het leven. Maar ja.' Ze laat een stilte vallen.

'Ze belden me vorige week. Het was niet goed. De dokters geven me nog zes maanden. Als ik geluk heb. Het zit overal. Tot in m'n kleine teen.' 'En nu dan, met de camper en zo', vraag ik na een stilte. Haar ogen glinsteren. 'Mooi ding joh, zo'n echte Amerikaanse. Zo'n grote, met draai-stoelen en een douche.' Ik glimlach. 'Ik bedoel meer wat je met al die plannen gaat doen, nu je weet dat je nog maar zo kort hebt.'

'Oh dat. Ja, kut natuurlijk, maar we gaan nog steeds. Ik hoorde ooit een filosoof zeggen die nog maar kort te leven had, dat hij geen dingen nog wilde doen voor hij doodging. Dat vond hij een raar idee. Want als je ze wilt doen als je weet dat je doodgaat, waarom doe je ze dan niet als je nog leeft?'

Het leven kan soms zo rauw op je dak vallen. Het leven gaat nooit zoals je wilt. Dat is een gegeven. Als ik dit bed uit mag zijn we weg. M'n man is de koffers al aan het inpakken. Hij komt me zo halen.'

Kalle Brüsewitz
Coördinator communicatie | kalle.bruesewitz@ads.nl

inhoud

- 4 Rafelranden**
Ivo van de Wijdeven over de rafelranden van Europa
- 10 Rauwe gebouwen**
Over geloof en esthetiek
- 18 Het rauwe van geweldloosheid**
F. Enns en A. Pacheco Lozano over geweldloosheid
- 24 Kwetsbaar vertrouwen**
Over pastoraat en wat als je het zelf nodig hebt

en verder...

7 firma de hoop	16 media & cultuur
8 jeugd verbinden
Evelien Mager
over jongerenwerk	21 het object
Prent in Bolsward
en Aardenburg
12 collecten	22 bijbel
Onverteerbaar
13 het lied van...	27 colofon
14 rauw
Gedicht van straatpastor
Elly Mulder	28 column – André Maris
Mijn eerste klimaatactie

‘Als je het heden wilt begrijpen moet je de geschiedenis kennen’

tekst Kalle Brüsewitz

Rafelranden

Ivo van de Wijdeven (1979) is historicus, schrijver en analist. *De Rafelranden van Europa* (2016) is de titel van zijn boek over de interactie van Europa met haar burens, en over de rauwe kant van Europa als bakens van rust en stabiliteit. In januari 2024 verschijnt een herziene versie, ‘want er is veel gebeurd’.

‘De Rafelranden van Europa’ kwam voort uit een gevoel van urgentie. Geldt dat voor de nieuwe versie ook?

‘Lange tijd gingen historici uit van een soort einde van de geschiedenis: Europa is af en alleen aan de randen zijn er nog problemen. Maar de geschiedenis is nooit klaar. Ik noem in de nieuwe inleiding het begrip *Zeitenwende* (keerpunt), dat de Duitse Bondskanselier Olaf Scholz gebruikte in zijn toespraak naar aanleiding van de Russische inval in Oekraïne in februari 2022. Voor hem vertegenwoordigde die inval een ommekeer in de geschiedenis. Ik betoog dat de geschiedenis nooit gestopt is en dat het aan de randen van Europa altijd rafelig is geweest. We hebben die geschiedenis hoogstens in West-Europa een beetje kunnen negeren. We hebben niet zozeer met een *Zeitenwende* te maken, maar eerder met een *wake-up-call*. De oorlog in

Oekraïne begon niet in 2022, of in 2014 met de inval van de Krim, maar al veel eerder.’

Wat leert de geschiedenis ons over de Russische inval in Oekraïne?

‘Naar dit conflict wordt vaak gekeken vanuit de perceptie dat er twee invloedssferen zouden bestaan: de Amerikaanse – inclusief de NAVO en de EU – en de Russische. En dat die botsen. Maar daarbij wordt de bevolking van Oost-Europa gemakshalve vergeten. Zij hebben een andere beleving van de geschiedenis dan de bevolking van Rusland én die van West-Europa of Amerika. Voor West-Europa was de Tweede Wereldoorlog afgelopen in 1945; voor veel landen in Oost-Europa was dat pas nadat de volgende bezetter weg was, dus vanaf 1989. Oost-Europa zat na de oorlog opgesloten achter het IJzeren Gordijn. Na 1989 zagen Oost-Europeanen toenadering tot het Westen als de beste manier om hun herwonnen vrijheid te behouden. Het is niet zo dat Oost-Europa geen zelfstandige keuze zou kunnen maken en geen eigen geschiedenis heeft. Het is juist belangrijk om die geschiedenis te kennen, teneinde de huidige situatie te kunnen duiden.’

Welke rol speelt/speelde de Europese Unie of het vroegere Europa?

‘Europa was lange tijd eerst en vooral een verzameling van christelijke landen. De mensen zagen zichzelf als onderdeel van één christelijke familie. Vanaf de Middeleeuwen ontstonden er andere scheidslijnen in Europa, bijvoorbeeld op basis van welvaart, religie of democratie. De Europese Unie is een poging om die lijnen weer glad te strijken en te komen tot een verzameling landen die min of meer overeenkomen, bijvoorbeeld aangaande hun idealen. Binnen de EU bracht dat rust en stabiliteit. Maar het nadeel is dat er altijd ergens een grens moet liggen, en die kan wel eens keihard zijn. Daar rafelt Europa.’

Waar ligt die grens? Hoe groot kan ‘Europa, bakens van rust’ worden?

‘Het is belangrijk om om ons te realiseren dat wij onszelf zien als bakens van rust, maar dat daar op andere plekken vaak heel anders over wordt gedacht. We neigen steeds meer naar ‘Fort Europa’. De grenzen worden steeds harder, en de spreekwoordelijke – en soms fysieke – hekken steeds hoger. We betalen landen aan de grenzen van Europa grof geld om vluchtelingen buiten de deur

Ivo van de Wijdeven werkte als adviseur van de minister-president. Tegenwoordig voorziet hij een breed publiek van historische achtergronden bij de actualiteit. Over de geschiedenis van Oost-Europa schreef hij *De spoken van Viségrad* en over de geschiedenis als politiek wapen schreef hij *De macht van het verleden*. Het volledig herziene *De rafelranden van Europa* verschijnt in januari 2024.

Meer over Ivo van de Wijdeven vindt u op ivovdw.nl

te houden. Dat is een hoge prijs voor rust en stabiliteit, en niet alleen financieel. Toch oefent Fort Europa aantrekkingskracht uit. Mensen én landen willen graag binnen de poorten komen. Niet alleen Turkije en Oekraïne, maar in het verleden zelfs Rusland. Poetin sprak ooit van ‘één veiligheidsarchitectuur van Lissabon tot Vladivostok’. Maar dat moest er dan wel eentje zijn met twee invloedssferen. En dat botst dan toch. Net zoals Oekraïne gevoelsmatig grotere kans heeft tot toetreding dan Turkije. Daarmee botsen de culturen meer.

Het mooie van de Europese Unie is dat we een manier hebben gevonden om de natuurlijke territoriumdrift van de mens te beteugelen en in bedwang te houden. Dat hebben we onder andere gedaan door een hele trage bureaucratie op te tuigen. Het Heilige Roomse Rijk – dat ik zie als een proto-EU – had een gerechtshof waar allerlei zaken terecht kwamen. Die werden soms letterlijk door ambtenaren op de lange baan geschoven, waardoor mensen van lieverlee de interesse in conflicten verloren en de problemen zichzelf oplossen. Die stroperigheid heeft de Europese Unie ook. Maar tegelijkertijd lijkt het wel alsof we het verlerd zijn om met de boze buitenwereld om te gaan. Want het stukt. En in dat opzicht kan de *Zeitenwende* van Scholz weleens kloppen. In die zin dat we vanaf nu alles anders gaan doen om maar rust en stabiliteit te behouden.'

Hoe passen die rafelranden daarin?
'Rafelranden zijn er altijd geweest en zullen er altijd blijven. Maar ze staan niet op zichzelf. Het is niet alleen Rusland dat naar Europa toe beweegt, er zijn bewegingen alle kanten op. De ene gebeurtenis hier beïnvloedt de andere gebeurtenis daar. Alles hangt met elkaar samen. En dat maakt het ook ingewikkeld om het helder te kunnen uitleggen. Het boek heb ik onderverdeeld in hoofdstukken, maar eigenlijk is het één groot verhaal dat zich ook buiten Europa afspeelt. Niet alles draait om Europa alleen.'

Is dat de reden waarom je die geschiedenis op papier hebt gezet?
'Ja, eigenlijk om drie redenen. Ten eerste omdat niets zomaar gebeurt. Ik miste te vaak de historische context bij de actualiteit. Terwijl om iets betekenisvol te zeggen over het heden, en misschien zelfs de toekomst, een zo compleet mogelijk beeld van de geschiedenis essentieel is.

Ten tweede gaan teveel belangrijke stemmen aan de haal met de geschiedenis. Te vaak hoor ik meningen en interpretaties, ook van politici, waarvan het overduidelijk is dat ze óf de geschiedenis niet kennen, óf die niet willen kennen. Veel wereldleiders maken gebruik van deze selectieve manier van omgaan met de geschiedenis. In Polen gebruikt de regeringspartij de geschiedenis om de oppositieleider weg te zetten als iemand die het land wil weggeven aan Rusland of Duitsland. Omdat zowel Duitsland als Rusland in het verleden veel leed hebben veroorzaakt in Polen, is het lekker 'geschiedenis-shopper' in het voordeel van die partij. En dat is maar één voorbeeld. Om je daartegen te wapenen is kennis van de geschiedenis zo belangrijk.

Ten derde wordt veel en vaak gesproken over een gebrek aan kennis bij de jonge generaties van de vaderlandse geschiedenis, maar ik pleit juist voor het belang van kennis van de geschiedenis van andere mensen. Luister naar de verhalen van de mensen die deel uitmaken van de geschiedenis. Zorg dat je weet wat er gebeurt en hoe de ontwikkelingen tot een bepaald punt gekomen zijn. Geschiedenis herhaalt zich niet en vanuit kennis van de geschiedenis kun je niet de toekomst voorspellen, maar die kennis kan jou wel helpen de ander te begrijpen en daarnaar te handelen. En dat is in de rauwe werkelijkheid onmisbaar.' <<

firma de hoop

tekst Yko van der Goot

'Geloof is de moed om met vertrouwen en hoop de wolk van het mysterie binnen te stappen'

– Tomáš Halík

Misschien

Als je graag volhoudt dat godsdienst 'de hoedster van de hoop' is...

dan schrik je toch even als theologen vaststellen dat onze tijd gekenmerkt wordt door 'verloren hoop' vanwege economische, ecologische en politieke crises.¹

Oude mensen zoals ik denken nog weleens met weemoed aan de jaren zestig en zeventig. Een tijd vol nieuwe mogelijkheden, met verbeelding aan de macht, met nieuwe muziek, met hoop voor de toekomst en uitzicht op een betere, mooiere wereld. Ook de theologie kreeg er een tik van mee. Er kwam een theologie van de hoop. We spraken haast onbevenging over de weg naar Gods beloofde toekomst. Over

levenwekkende hoop in verbinding met bijbels geloof, en van hoop die nooit verloren ging. Nooit. Maar nu dan toch?

Dan is het einde oefening, denk je. Het licht gaat uit. Maar geen mens kan leven in het donker, zonder hoop. Ook theologen niet. Ze vinden er wel iets op, al is het zekere er vanaf. 'God is geen God van ondoordringelijke raadsbesluiten en soevereine majesteit, maar de God van een misschien dat buiten onze berekening en onze planning valt, waarop wij niettemin hopen en waardoor wij ons laten bewegen.'²

Een theologie van het 'misschien' dus. 'Hoop is het aanroepen van iets wat we niet aan kunnen zien

Deze rubriek gaat over hoop. Want er is al genoeg ellende. Goede hoop, maar geen valse hoop. Hoop op beter: noem het verlangen.

komen, het ja zeggen tegen een toekomst zonder garanties.³ Geloven is een gewaagde gok, op hoop van zegen. Je weet vooraf niet of je er zonder kleerscheuren vanaf komt. Hoop, als je durft.

Mensen blijven zoeken naar hoop. Ze moeten wel, misschien meer dan ooit vanwege alle crises. Dat blijkt ook uit het *Jaaroverzicht 2022* van het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap. Hoop staat in de top-drie van meest gebruikte zoekwoorden van digitale bijbellezers. Op de jaarlijkse ranglijst schoof hoop van plaats vier (2021) naar drie (in 2022), na liefde en vrede. Goed, dat geldt voor bijbellezers. Dat zij het in de bijbel zoeken zal niemand verbazen. Het geldt vast ook voor de meeste kerkgangers.

En dan vraag ik me toch af: waar haalt de rest van de mensen hoop vandaan? Weet u het misschien? <<

Heeft u ook iets hoopvol gelezen, gezien of gehoord en wilt u het delen? Laat het weten via communicatie@ads.nl en het verschijnt zomaar in de volgende editie.

1 zie Rick Benjamins, *Boven is onder ons*, Middelburg 2022, p.237
2 idem, p.225
3 John D. Caputo, *Hopeloos hoopvol*, Middelburg 2017, p.211

foto Jessica Mangano

tekst Evelien Mager

Jongeren verbinden

Ruim twintig jaar geleden kwam ik bij de doopsgezinde gemeente in Krommenie terecht. Om mijn betrokkenheid bij de gemeente te vergroten deed ik mee als leidster van de kinderkring. Het werd een reis vol inspiratie. Op onze eigen zolder volgden we met de kinderen het programma van Kom in de Kring. Het jaarlijkse hoogtepunt was het kinderkerstfeest op Kerstavond waar we veel tijd en energie in staken. Met veel plezier kijk op die periode terug.

Toen ik afgelopen zomer de oproep voor een tijdelijke landelijk coördinator jeugd- en jongerenwerk op de website van de ADS las, wist ik: daar moet ik op reageren. Ik had er meteen veel zin in! Nu ik een paar maanden bezig ben moet ik eerlijk zeggen dat ik ontzettend blij ben dat ik daadwerkelijk gereageerd heb, en dat de ADS mij het vertrouwen heeft gegeven dit werk te doen. Gelukkig werk ik heel prettig samen met Joke.* We hebben wekelijks overleg. Dat is voor mij

heel waardevol, en voor Joke is het fijn te weten dat het jongerenwerk wordt voortgezet. Zoals we allemaal weten hebben de coronajaren 2020 en 2021 er in vele sectoren flink ingehakt. Dat geldt ook voor ons. Hoe goed iedereen ook z'n best heeft gedaan, die periode heeft toch impact gehad.

De afgelopen tijd heb ik veel locaties bezocht en de jongerenwerkers gesproken. Deze kennismakingen waren voor mij niet alleen leuk, maar ook ontzettend leerzaam. Ze hebben mij heel veel inzicht gegeven. Wat gebeurt er eigenlijk veel in doopsgezind Nederland en met zoveel passie! Wat een leuke en enthousiaste mensen met hart voor de zaak! Het waren en zijn waardevolle ontmoetingen waar ik hoop uit put. De doopsgezinde traditie kan voor velen een bron van inspiratie zijn, en wellicht kunnen we de volgende generatie gezamenlijk laten zien wat gemeentelieven is. Ik kijk er dan ook naar uit om samen met jullie, jongerenwerkers, te werken aan een levendige en betrokken jeugdgroep.

Belangrijk voor onderlinge goede samenwerking is ontmoeting, zodat we elkaar (beter) leren kennen. Daardoor wordt de drempel om elkaar te benaderen lager en het saamhorigheidsgevoel groter. Ik hoop dan ook van harte velen van jullie (nogmaals) te ontmoeten tijdens onze jongerenwerkersbijeenkomst in november. We zullen jullie dan meerdere workshops aanbieden. Onder meer over een nieuwe methode en over programma's die al lopen. Het is zinvol en leerzaam om hierbij aanwezig te zijn en zo nieuwe inspiratie op te doen. Uiteraard is er ook tijd en ruimte om elkaar te ontmoeten, elkaar te spreken en van elkaar te leren.

De jongerenwerkers spelen een cruciale rol in ons gemeentelieven. Ze dragen bij aan het voortbestaan van onze doopsgezinde traditie. Hun werk is van onschatbare waarde om verschillende redenen:
> **Verbinding** jongerenwerkers leggen de brug tussen de oudere generaties en de jeugd binnen de kerk. Ze begrijpen de uitda-

gingen en waarden van jongeren. Daardoor kunnen ze erin slagen een vertrouwensband op te bouwen en een plek te creëren waar jongeren zich gehoord en begrepen voelen en mogen zijn wie ze zijn.

> **Geloofsopvoeding** jongerenwerkers kunnen de jongeren begeleiden op hun spirituele reis. Door gesprekken, themabijeenkomsten of tijdens andere activiteiten kunnen zij iets bijdragen aan de geloofsontwikkeling van jongeren.

> **Inspiratie en betrokkenheid** door boeiende, relevante en/of actuele programma's kunnen jongeren geïnspireerd worden om deel te nemen aan activiteiten binnen de kerkelijke gemeenschap. De jongerenwerkers kunnen een verbindende rol spelen door ze hierbij te ondersteunen of aan te moedigen.

> **Levensvaardigheden** niet

alleen bij het geloofsleven, maar ook bij de ontwikkeling van levensvaardigheden bieden jongerenwerkers vaak ondersteuning. Dit helpt jongeren om te groeien, als individu en als betrokken burger in de maatschappij.

> **Toekomst van de kerk** jongerenwerkers kunnen bijdragen aan het behoud van de doopsgezinde traditie. Ook al zal die, denk ik, wijzigen in de vorm zoals we die gewend waren. Maar de kernwaarden als vrede, duurzaamheid en omzien naar elkaar zijn grote thema's voor de nieuwe generatie.

In een tijd waarin de maatschappij voortdurend verandert, zijn jongerenwerkers essentieel om de doopsgezinde gemeenten relevant en levendig te houden. Hun passie en inzet voor kinderen en jongeren zijn van groot belang.

Evelien Mager is een nieuw gezicht binnen het doopsgezinde jeugd- en jongerenwerk. Sinds juli is zij tijdelijk aangesteld om de rol van Joke van der Heide over te nemen. Evelien is actief lid van de doopsgezinde gemeente in Krommenie, waar ze tevens deel uitmaakt van de kerkenraad. Sinds 2015 heeft ze met enthousiasme diverse activiteiten georganiseerd in de vermaning, waaronder concertjes, voorstellingen, muziek- theater en diverse bijeenkomsten.

Het gaat erom samen te werken aan een veilige plek waar iedereen zich welkom weet en gewaardeerd voelt. Waar we ons inzetten voor inclusiviteit en diversiteit binnen onze kerkgemeenschap. Ik hoop oprecht dat ik voor meer verbinding kan zorgen en een positieve bijdrage kan leveren aan de toekomst van het doopsgezind jeugd- en jongerenwerk. <<

* zie kader

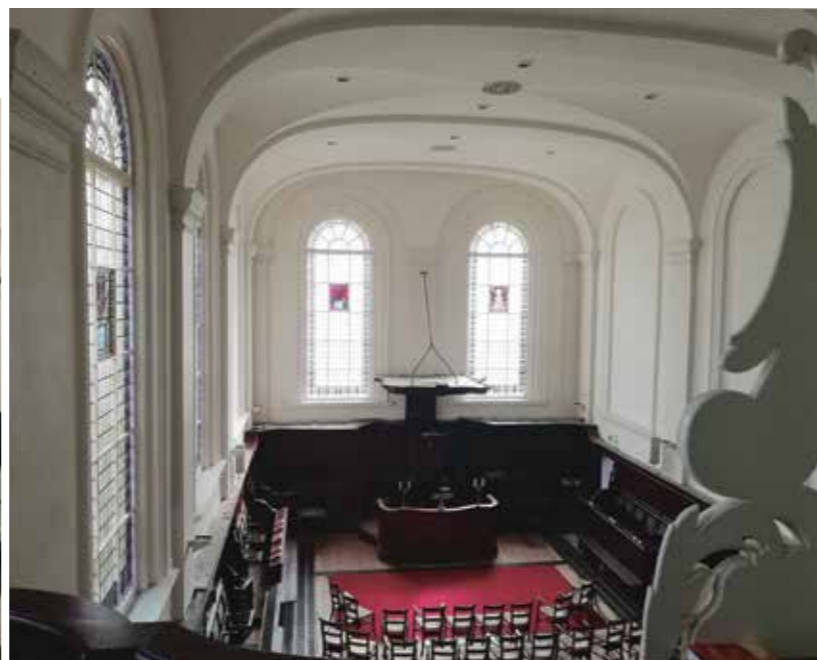

foto Kalle Brüsewitz

Rauwe gebouwen

Ze zijn er, oud en schuil, monumentaal, brutalistisch, in de vorm van een kerk of onopvallend in een woonwijk. *tekst Kalle Brüsewitz*

Welke rol speelt het fysieke kerkgebouw bij de geloofsbeleving van doopsgezinden?

Gerben Joustra | Rotterdam

De basis van mijn geloof wordt voor mij gevormd door de verhalen uit het Oude en vooral het Nieuwe Testament. Daarop is mijn visie op de samenleving en mijn plaats daarin gestoeld. Het is mijn levensvisie, soms aangevuld met werkelijk inspirerende belevingen. Die hoeven niet noodzakelijkerwijs plaats te vinden in het kader van actieve geloofsactiviteiten, maar kunnen soms ook 'zomaar' gebeuren: in de – overweldigende – natuur of in een mooie, door mensen vormgegeven omgeving of gebouw. Denk aan muziek, toneel, film. Ik kan mijn geloof dus overal beleven, maar de (toevallige)

omgeving speelt bij het faciliteren ervan wel vaak een rol.

De doopsgezinde gemeente Rotterdam is verhuisd van een monumentaal kerkgebouw naar een moderne kapel in een nabijgelegen kantoorgebouw. Voor mij is er een levensgroot verschil. Onze voormalige kerk bood een vertrouwde omgeving, waar ik sinds mijn vroege jeugd kom en vele blije en droevige ervaringen heb beleefd. Het is een lichte, sobere, maar wel plezierige verblijfsruimte. En er is een prachtig orgel – orgelspel is voor mij ook een belangrijk element van de vieringen. De huidige kapel is een kleine ruimte, met alleen heel hoge ramen. Het voelt een beetje bekrompen, opgesloten. Ik merk dat de beleving niet perse met het gebouw te maken heeft, maar vooral met de ver-

trouwdheid van het eigen, bekende gebouw en de aanwezigheid van bekende broeders en zusters. Toch ervaar ik in veel oudere doopsgezinde kerkgebouwen een vergelijkbare vertrouwdheid als die van onze eigen voormalige kerk. Belangrijk is in mijn ogen de afmeting: die moet passen bij het aantal bezoekers. Een heel ontroerende ervaring heb ik gehad in een kerk van het klooster in Montserrat in Spanje, waar we een concert van een zangkoor bijwoonden. Er zaten misschien wel tweeduizend mensen, dicht op elkaar gepakt – de kerk was vol! Voorafgaand aan de uitvoering gaf een functionaris van het klooster een kort statement in wel zes of acht talen. Daarna werd met alle aanwezigen het Onze Vader gebeden, hardop, iedereen in zijn/haar eigen taal, wel tientallen verschillende. Dat was heel ontroerend, niet zozeer door het gebouw, maar door de mensen.

Jaap de Graaff | Almere

Voor mij gaat geloven over vertrouwen, over wat er gebeurt tussen mensen. Over present zijn, gesprekken van mens tot mens. De doopsgezinde gemeente Almere kerkt o.a. in Inloophuis De Ruimte; een buurthuiskamer in een oude wijk van Almere. Doordeweeks open voor iedereen die een luisterend oor nodig heeft, en in de weekenden is er ruimte voor een viering. Het gebouw is een soort winkelpand onder een sociale huurwoning. Toen we in 1988 wilden beginnen met een inloophuis was er weinig vertrouwen in de buurt dat het zou gaan werken. Want een kerkgebouw in een overwegend niet-christelijke wijk zou een te hoge drempel betekenen. Maar het is geen kerkgebouw. Tenminste niet op de klassiek esthetische manier. Juist omdat het gebouw een winkel zou kunnen zijn en volledig past in de wijk, kan het werken. Het brengt de drempel omlaag. Veel inwoners weten ons

te vinden, en daardoor draagt het gebouw erg bij aan mijn geloofsbeleving. Er wordt weleens gezegd dat geloof niet gaat over wat je op zondag doet, maar juist over wat je op maandag tot en met zaterdag doet. Dat is hier fantastisch uitgewerkt. We werken volgens de presentiemethode die uitgaat van wederkerigheid. Het gaat om de, voor mij, heel christelijke gedachte van present zijn bij kwetsbare mensen, zoals Jezus dat ook was. Dit gebouw, met z'n stenen, z'n vuilniszakken, kliks en stortafval voor de deur en gras tussen de tegels, biedt ons veel mogelijkheden om Jezus na te volgen en er te zijn voor elkaar. Elkaar te ontmoeten in kwetsbaarheid. De kwetsbaarheid van de ander en die van jezelf. Dat is wat kerk zijn voor mij is. Natuurlijk zijn er prachtige doopsgezinde kerkgebouwen, maar die dragen voor mij niet bij aan hoe ik mijn geloof beleef. Daar is dit gebouw, in al zijn rauwheid, geschikter voor.

Bjorn Pels | Utrecht

Geloof is de aanwezigheid van God, waardoor je hoop en vertrouwen krijgt. Als de zwijgzame aanwezigheid van een goede vriend. En daar waar de geschiedenis sterker aanwezig is, voel je de religie beter. Hoewel mijn geloof vaak op minder verwachte momenten sterker is. Als je naar een vriend toegaat verwacht je enige ambiance en sfeer. Maar als je je vriend nodig hebt maakt de omgeving niet uit. Het kerkgebouw in Utrecht maakt mij heel bewust van mijn geloof en doet mij denken aan de generaties voor mij. Ooit heb ik een evangelische dienst meegeemaakt in de aula van een middelbare school. Ondanks de kracht van het publiek deed dat afbreuk aan de dienst. Al wil ik het niet en ben ik mij ervan bewust dat het cultureel bepaald is: het gebouw is van belang voor de beleving van het geloof. Niet voor God. Die is overal. <<

van links met de klok mee
Interieur kerkgebouw Rotterdam

Interieur doopsgezinde kerk Utrecht

Inloophuis De Ruimte Almere

Dit jaar collecteert de ADS digitaal. Op de speciale collectepagina op de website vindt u een overzicht van de doelen van dit jaar.

U kunt via die pagina doneren door geld over te maken naar het in de omschrijving genoemde rekeningnummer (zoals u gewend bent), of via een QR-code. Deze QR-code scant u met de foto-app van uw telefoon.

Als uw e-mailadres bij de ADS bekend is krijgt u een persoonlijke betaallink in uw mailbox, als vervanging van de collectebrief. Vindt u dat handig voor een volgende keer, geef dan uw e-mailadres door aan de ADS. De website vindt u via doopsgezinden.nl/collecten, of door het scannen van de QR-code op deze pagina. Dan komt u direct op de juiste website.

U kunt de doelen steunen met een overschrijving op rekeningnummer NL19 ABNA 0243 4938 86 t.n.v. Algemene Doopsgezinde Sociëteit Amsterdam, ditmaal o.v.v. 'collecte gemeenteondersteuning'. U kunt ook uw persoonlijke QR-codes of de algemene code op de website gebruiken.

Het collectedoel van komende maand

november Gemeenteondersteuning

Veel autonome doopsgezinde gemeenten staan voor verschillende uitdagingen. Er is vaak sprake van krimp van het aantal gemeentelieden, bestuurders en beschikbare voorgangers. Dat kan gemeenten behoorlijk wat zorgen geven. Soms lijkt het wel alsof alle energie gaat zitten in praktische taken, terwijl er nog maar een paar schouders zijn die die last kunnen dragen. Dat kan aanvoelen als een grote verantwoordelijkheid.

Eén van de taken van gemeenteondersteuning door de ADS is het begeleiden van gemeenten bij alle praktische vraagstukken rond gemeente-zijn in deze tijd. De consulent gemeenteonder-

steuning doet dat door dáár te zijn waar zij mee kan denken. Zij heeft kennis van wat er speelt, lokaal, regionaal en landelijk, en kan daardoor vraagstukken van gemeenten met elkaar verbinden. Zo ontstaan er nieuwe verbanden en/of andere structuren, en bewegen de gemeenten gezamenlijk naar de toekomst. Gemeenteondersteuning vanuit de ADS zet daarnaast actief in op het delen van kennis en inspiratie vanuit de gemeenten.

In juni vindt elk jaar het Gemeentebeeraad plaats. Een dag bedoeld voor alle doopsgezinden om elkaar te ontmoeten en te inspireren. In groten getale komt u vanuit het hele land om samen te vieren, te luisteren, workshops te volgen, samen te zijn en te eten, en van alles uit te wisselen.

Of misschien wel gewoon om een fijne dag te hebben!

Binnenkort zal de ADS de eerste informatie over het Gemeentebeeraad 2024 met u delen. Het Gemeentebeeraad wordt u kosteloos aangeboden.

Dit is een voorbeeld van een activiteit die mede mogelijk wordt gemaakt door de giften uit de jaarlijkse collecte gemeenteondersteuning. Deze dienstverlening wil de ADS graag het komend jaar voortzetten, om zo bij te dragen aan een levendige en veerkrachtige doopsgezinde geloofsgemeenschap. Daarom hopen wij ook dit jaar op uw financiële steun.

doopsgezinden.nl

foto Ramon Philippo

tekst Franka Riesmeijer

Muziek is een belangrijk onderdeel van ons leven. Liedjes die je doen denken aan belangrijke momenten van je leven, samen zingen in de kerk, muziek waar je kippenvel van krijgt.

In deze column duiken we in wat muziek voor iemand betekent. Ditmaal het favoriete lied van **Pieter Post**, predikant van de doopsgezinde gemeente Heerenveen-Tjalleberd. Hij was docent homiletiek, liturgiek en hymnologie aan het doopsgezind seminarium en werkte mee aan het *Liedboek – Zingen en bidden in huis en kerk* (2013). Kortom, dé persoon om over muziek te praten.

Welk (niet-kerkelijk) lied is momenteel jouw tophit?

Eerlijk gezegd ben ik een nostalgisch ingesteld persoon. In de sportschool hoorde ik laatst *Hotel California* van de Eagles. Dat lied spreekt mij nog steeds erg aan; het stond op een van de eerste elpees die ik kocht. De tekst heb ik niet paraat, maar de muziek verbindt mij met mijn jongere jaren. Het spreekt ook de jonge generatie blijkbaar nog aan. Dat zegt iets over de eeuwigheids-waarde van het lied. Het wordt bijna klassiek.

Welk lied zou jij iedere zondag wel in de dienst willen horen en meezingen?

Wat ik graag laat zingen is lied 1006 uit het Liedboek: het *Onze Vader*, op een hedendaagse melodie en zetting. Een ander lied is *Laat ons uw vrede brengen in een wereld vol van pijn*. Dat staat niet in het Liedboek, maar is ontleend aan het Doopsgezind Wereldcongres vorig jaar, waar ik online actief aan heb meegedaan. Dit lied stond drietalig in het songboek en sprak mij enorm aan. Ik heb het in het Nederlands vertaald en een collega in het Fries.

Wat is de mooiste zin van dat lied? Waarom raakt de tekst je?

De tweede zin: 'Dat wij uw weg bewandelen en nieuwe mensen zijn' is van dopers theologisch belang. Binnen de doperse theologie gaat het dáárom: nieuwe mensen worden. Het is een oproep aan onszelf, om de wereld die vol is van pijn toch binnen te dringen. Ook om op die manier de nieuwe wereld, het koninkrijk van God, gestalte te geven in deze wereld.

Kunnen we de melodie allemaal zo meezingen of moet die geoefend worden?

Het lied heeft een eenvoudige, kinderlijke melodie. Je stapt er zo in.

Hoe wil je dit lied het liefst begeleid hebben? Met orgel, piano of een ander instrument?

Afgelopen januari heeft Henk Stenvers voor de ADS in Heerenveen een dienst opgenomen in het kader van Wereldbroederschapdag. Toen hebben we dit lied gezongen: mijn man Paul en ik in het Engels, Frans en Indonees, en het kleinkoor in het Fries en Nederlands. We hadden een uitstekende pianist, dat was

fantastisch. Maar ook het oude klassieke orgel kan er een heel rijk lied van maken. En het is met fluit, viool, of gitaar ook prima te begeleiden.

Voor welke gelegenheid zou er nog een goed lied moeten worden toegevoegd aan het nieuwe Liedboek?

Bij het samenstellen van het nieuwe Liedboek hoorde ik bij de groep die het oude Liedboek op theologie heeft gescreend. Wat kan nog wel, wat kan niet meer, waar moeten we de tekst misschien veranderen? Maar eigenlijk mis ik liederen die over het klimaat gaan. Er zijn wel liederen over de dankbaarheid voor de oogst, maar het klimaat, het thema van nu, ontbreekt nogal. Verder is de lhbti+-richting in bedekte termen misschien wel te vinden, in elk geval zodanig dat je sommige liederen op een roze zaterdag zou kunnen zingen, maar er zijn geen expliciete liederen over gender. Deze manco's zou je wat mij betreft onder het kopje 'schepping' kunnen scharen. <<

foto Pieter Post

RAUW

tekst Elly Mulder

KUTJUNKIES!
 VARKENS KOPPEN
 KLOP TIM IS PEET
 BENZINE 190€ SCHULDIG
 VOEGT HEEL LANG!
 ERIK € 70
 ELLA € 350,-
 ILJA € 80
 PAUVELE 60
 RAYE 500
 WIE HELPT
 TE INNEN
 KRIJGT DE HELFD

Elly Mulder werkt als straat-
 pastor bij oecumenisch
 diaconaal centrum Stem
 in de Stad in Haarlem.
 Hier ontmoet zij dagelijks
 mensen die dakloos,
 verslaafd, eenzaam of kwets-
 baar zijn. Daarnaast is zij
 als promovenda verbonden
 aan het Leiden University
 Centre for the Study of
 Religion.

foto's Elly Mulder

In een wegwerpwereld van goor, grijs en grauw
vind ik je

rauw

leeg & opgebruikt

Verdriet over het verleden maakt het heden voor
jou onbruikbaar

ondraaglijk

een marteling in een web van schuld
en schaamte

hoe ga je verder, als je niet loskomt van wat je
kapotmaakte?

In een stinkend portiek op een plaat van karton
zie ik je zitten

naakt

beurs & gebutst

In jouw onbeschermd binnenwereld komen
gevoelens als een stortvloed

ongefilterd

diep verdriet achter een woeste baard
en grote bek

want hoe kun je praten, als je gelooft dat
vergeving jou niet gegeven is?

In een hoek van het parkeerdek op de vierde laag
hoor ik je

stil

high & hulpeloos

Voor een kort moment is jouw strijd gestreden
verdoofd

precies één roes lang
duren vriendschappen

maar hoe wil je loslaten, als het hunkeren
je volledig in beslag neemt
en de vervulling van het verlangen een taak voor
dag en nacht is geworden?

Op de grens van wat we beschaving noemen,

leef jij

in een schemerzone

dakloos

op drift geraakt

doelloos, zonder hoop

een verdwaalde ziel

in een rauwe werkelijkheid

In het lichaam van Christus vorm jij mijn
achillespees

mijn hart scheurt door de rouwranden
aan jouw bestaan

hoe kan ik voorbijlopen,

als jouw vieze nagels krabben aan
het kruis van mijn onvermogen?

Maar waar ik je blijf zoeken, heeft Hij je al
gevonden

'Mensenkind,

Ik zal je troosten,

Ik zal je beschermen'

(vrij naar Jesaja 51:12)

En steeds weer opnieuw beseft ik ten diepste

in de rauwheid

in de naaktheid

in de stilte

jij en ik zijn 1

jij en ik zijn 1

BOEK

plantage
Heftige realiteit

Dit kinderboek is geïnspireerd op het Surinaamse kinderliedje Bigi Kayman. 'Bigi kayman dyompo na liba bari lowe! Lowe!'

– 'Grote kaaiman sprong in de rivier en riep vlucht! Vlucht!' De kleurrijke tekeningen nemen je snel mee terug in de tijd, naar de belevingswereld van twee jonge kinderen op een suikerplantage. Niet vrij, angstig, maar ook vol dromen. Kofi en Afi zien en merken de ongelijkheid en besluiten zich er niet bij neer te leggen wanneer hun vader dreigt te worden meegenomen. Het boek confronteert je met de narigheid van het leven van de tot slaaf gemaakten. Gedurende de reis die de kinderen afleggen wordt de heftige realiteit langzaam overgenomen door een mythische luchtigheid. De geschiedenis wordt verteld op een manier die aanspreekt en die het een plek kan geven in de opvoeding. Waarom zijn mensen nu wie ze zijn – is dat door wat er is gebeurd? Het boek is geschikt voor kinderen vanaf een jaar of zes.

Het lijkt me belangrijk om dit soort boeken in elke kinderkast te hebben. Er staat een nieuwe versie van het liedje *Bigi Kayman* op YouTube. Dat kan een luchtige inleiding zijn als tegenwicht voor de zwaarte van het boek.

Anna Brüsewitz

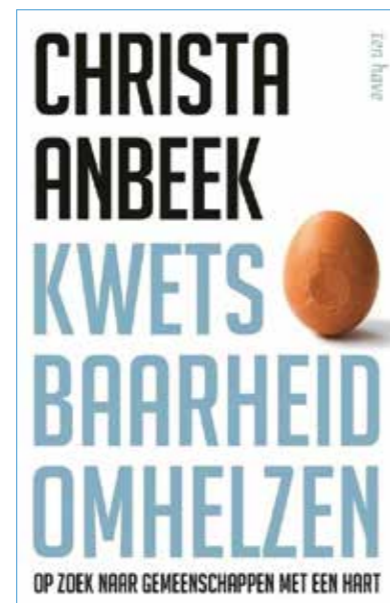
Op de rug van *Bigi Kayman*, Henna Goudzand Nahar, uitgeverij Querido, € 18,99

van onderop
Met een hart

'...pleiten voor een theologie, of filosofie, van onderop, vanuit het gewone leven. Stem geven aan ervaringen die in het nauw brengen, of onze blik juist verruimen, ons gewone gesprek doen verstommen.'

Halverwege *Kwetsbaarheid omhelzen* poneert Christa Anbeek, remonstrants theologe, deze stelling.

Kwetsbaarheid omhelzen is een zoektocht naar bouwstenen voor een theologie van onderaf, die menselijke ervaringen voorop zet. Het boek draait om het belang

van 'ontregelende ervaringen' en de betekenis van kwetsbaarheid. Ontregelende ervaringen zijn er de afgelopen jaren, en nu nog, volop geweest. Denk aan Covid-19, klimaatverandering, de vluchtingencrisis, groeiende ongelijkheid, een nieuwe oorlog in Europa. Oude zekerheden hebben opgehouden te bestaan, nieuwe zijn nog niet ontdekt.

Anbeek brengt haar eigen levensverhaal, en daarmee haar eigen kwetsbaarheid, in als materiaal voor theologische reflectie. Haar eigen verlies en verdriet vormen een rode draad in *Kwetsbaarheid omhelzen*. Die ruim toegepaste persoonlijke inzet heeft echter als nadeel dat het wel erg veel over de auteur zelf gaat. Haar ego lijkt soms te overheersen. Al worden ook veelvuldig theologen en filosofen aangehaald.

Is *Kwetsbaarheid omhelzen* dan een boek vol met narigheid? Welnee, aldus Anbeek, ontregeling en onzekerheid kunnen ons ook nieuwe perspectieven en creativiteit bieden. Ga in ieder geval op zoek naar 'gemeenschappen met een hart', naar 'plekken van belofte'. Bijvoorbeeld dat kindziekenhuis waar de kleinzoon van Anbeek is beland na een ernstig ongeluk, en waar ouders en kinderen dieper bij elkaar betrokken zijn geraakt. Een andere 'plek van belofte' is te vinden in de 'veilige haven van de liturgie'. Liturgie is een 'speelruimte' waarin we een andere wereld betreden: een kaars aansteken, zingen, elkaar vrede toewensen, stil zijn en samen bidden. Een ultieme gemeenschap met een hart!

Jehannes Regnerus

Kwetsbaarheid omhelzen. Op zoek naar gemeenschappen met een hart, Christa Anbeek, uitgeverij Ten Have, € 22,99

In de rubriek media & cultuur verschijnen besprekingen van boeken, muziek, films, tentoonstellingen en andere culturele uitingen.

verdediging
Minder naïef

Wij waren geen soldaat is een *must read*. Of hoe noem je dat in goed Nederlands? Verplichte literatuur? Bij dat laatste houd ik het. Althans voor wie het pacifisme, de weerloosheid en de sociale dienstplicht is toegedaan. De titel zegt veel over de generatie van Herman Vuijsje (1946) die niets moest hebben van het leger, onder wie hijzelf: dienstweigeren in progressieve kring was stoer. Vuijsje laat prominente militairen en historici in zeer toegankelijke taal en in korte hoofdstukken aan het woord over hun eigen beweegredenen om het leger in te gaan.

Maar Nederland heeft door 'een wijdverbreide en onophoudelijke geweldsbeheersing' niet zo'n militaire reputatie opgebouwd als andere landen. Noem dat 'een beschavingsverschijnsel dat verder in deze wereld heel uitzonderlijk is'. Maar dat Trump aandrang op een Europees leger en 'de Russen alsnog dreigen te komen', maakt dat er tegenwoordig minder naïef naar het leger wordt gekeken dan destijds, ook door die 'stoere' dienstweigerers.

Deze 'niet geteste generatie' van na WOII die onder vaders paraplu is grootgebracht, zal een standpunt moeten innemen tegen een hele 'gordel van instabiliteit' (Poetin en Iraanse ayatollahs). De wederinvoering van de opkomstplicht is wenselijk. Niet om vacatures bij Defensie op te vullen, maar omdat we een samenleving hebben die op bepaalde waarden is gebaseerd. Een soort van sociale dienstplicht als investering van de 'niet geteste generatie' in staatsburgerschap. Want verdediging van 'onze grondwaarden' kun je niet uitbesteden aan anderen. Dit prachtige overzicht van gesprekken en krantenartikelen scherpt het nadenken over de toestand in de wereld en onze positie daarin. Het boek is belangrijk, ook voor doopsgezinden in de huidige tijd. Tevens is het mooi gespreksmateriaal, al ontbreekt een verwijzing naar de doperse vredestraditie.

Pieter Post

Wij waren geen soldaat. Het leger was voor losers, Herman Vuijsje, uitgeverij Walburg Pers, € 24,99

EXPOSITIE

mode
Voor het hogere

Doopsgezinden hebben een stukje gedeelde geschiedenis met de katholieken. Na de Reformatie waren de katholieken in de Noordelijke Nederlanden veroordeeld tot het beleven van hun geloof in de luwte, en hadden ze ook schuilkerken. Nu heeft het Museum Catherijneconvent een tentoonstelling gewijd aan paramenten uit de 17e en 18e eeuw. Dat zijn religieuze gewaden (kazuivels en koorkappen),

gebruikt in de Rooms- en Oud-katholieke praktijk gedurende die twee eeuwen. De gewaden uit de 17e eeuw kenmerken zich door een hang naar de Middeleeuwen, de tijd van de hoogtijdagen van de katholieken. Deze gewaden, die eerder door mannen gemaakt werden, werden vanaf eind 16e eeuw gemaakt door 'kloppen': gemeenschappen van vrouwen die als kloosterlingen de alledaagse dingen binnen de kerk op zich namen. Daaronder viel kosterswerk, het verzorgen van priesters en bisschoppen en het fabriceren van paramenten. Die waren voorzien van prachtig borduurwerk en werden later veelal gemaakt van oude japonnen die dames schonken aan de kerk. Deze vorm van hergebruik resulteerde in zeer uitbundig, kleurrijke design van ongekende kwaliteit. De kloppen bepaalden zelf de ontwerpen en de voorstellingen, die zeer gedetailleerd zijn en vaak Maria als thema hebben. De tentoonstelling is spectaculair, omdat er is samengewerkt met een ontwerpersduo dat zich vooral richt op mode. Dat maakt de museale ruimte heel sterk, terwijl de kunstobjecten al voor zich spreken. Ook voor wie alleen van mooie dingen houdt is de tentoonstelling, los van de geschiedenis, een *must see*.

Kalle Brüsewitz

Fashion For God, Museum Catherijneconvent, te zien tot 21/01/2024. Uitgebreide recensie op www.doopsgezind.nl

De druppels bij de besproken items geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één druppel (niet best), tot vijf druppels (uitstekend).

Het Rauwe van geweldloosheid

tekst Andrés Pacheco Lozano
& Fernando Enns

Geweld is rauw. Geweldloosheid moet gerijpt of 'goed gekookt' zijn. Geweldloosheid heeft tijd, ervaring, reflectie en voorbereiding nodig.

Dit zijn algemene aannames. Rauwheid wordt vaak geassocieerd met onvolwassenheid. Zo wordt in delen van Colombia het woord *biche*, rauw, gebruikt in verband met voedsel (meestal fruit), en met onvolwassen mensen die zich nog verder moeten ontwikkelen. Binnen de hardnekkige koloniale mentaliteit wordt rauwheid geassocieerd met onbeschaafdheid, ondiplomatiek gedrag en een gebrek aan opleiding en ontwikkeling. Geweld ziet men als impulsief, spontaan (onvoorbereid) en instinctief: rauw. Rijping wordt geassocieerd met het overwinnen van wat 'primitief' is naarmate we onszelf leren beheersen en volwassen worden. Dat gebeurt door afstand te nemen van wat we van nature hebben meegekregen en wat deel uitmaakt van onze primitieve dierlijke instincten (*nature vs nurture*).

Deze gedachtegang brengt ons bij de beschrijving van geweldloosheid als *maduro(a)*, de Spaanse term voor rijp voedsel en voor volwassen mensen: ofwel het resultaat van een proces van ontwikkeling en groei. Geweldloosheid kan dan gezien en beoordeeld worden als beschaafdheid: ontwikkeld, beter en verdergaand dan de aanvankelijke, agressieve impulsen en instincten.

Maar als we kijken naar de gevolgen van de nog steeds heersende koloniale mentaliteit in onze hedendaagse wereld, zien we het tegenovergestelde. Het gebruik van geweld wordt juist gelegitimeerd door goed opgeleide en ontwikkelde mensen. Terwijl bijvoorbeeld gemeenschappen op het platteland, zoals sommige Colombiaanse *campesina/o's* waar mensen nauwelijks een opleiding hebben genoten, voor het oplossen van conflicten geweldloze benaderingen gebruiken. Dit lijkt alle aannames die hierboven zijn genoemd in twijfel te trekken, nietwaar?

Wat gebeurt er als we 'rauw' op een andere manier interpreteren? Wat, als rauwheid in verband wordt gebracht met moedig, origineel, creatief en 'ongefilterd' zijn? Sterker nog, wat als we de gebruikelijke aannames omdraaien en de legitimatie van geweld als 'goed gekookt' beschouwen en geweldloos als naïef – in de beste zin van het woord?

De infrastructuur, de politiek, de diverse vormen van oorlogsvoering en geweld in onze hedendaagse wereld maken allemaal deel uit van een zeer goed geoliede machine. Daardoor zijn de vele vormen van geweld die wij uitvoeren, ondersteunen, met eigen ogen zien, of waaronder wij lijden, goed uitgewerkt en beleidsmatig uitgevoerd. Ze zijn dus niet onrijp

De naïviteit van geweldloosheid omarmen

of rauw. Patriarchaat, racisme, seksisme – alle uitingen van structureel geweld – zijn door scholen via goed gereflecteerde gedachtegangen gelegitimeerd. En worden door individuen in een schijnbaar impulsieve vorm gegoten, bijvoorbeeld door het maken van grappen, het leveren van commentaar of het ondernemen van bepaalde acties. Zo zijn deze vormen van geweld diepgeworteld geraakt in de culturen waar wij deel van uitmaken, inclusief onze instituten als universiteiten en kerken.

In tegenstelling hiermee kan 'rauw' – in de betekenis van 'zonder procesmatig denken' – andere connotaties krijgen. Positiever, natuurlijk, licht, helder en onbedekt (open). Een voorbeeld: één van de lekkerste Colombiaanse gerechten die je

op straat kunt kopen, is *Mango Biche*: 'groene' mango geserveerd met een beetje zout. Het licht zure en hartige vormen een combinatie die tegelijkertijd vreemd en verrassend is. Dit mag een alternatieve en onorthodoxe combinatie zijn, maar wel een die verrassend van smaak is en gezond – alle vitaminen blijven bewaard.

Parallel hieraan belichaamt de jeugd rauwheid door het gebruik van alternatieve vormen. De jeugd wordt traditioneel gezien als prematuur, nog niet rijp en als generatie van de toekomst. Maar jongeren spelen in de huidige protesten voor klimaatrechtvaardigheid een prominente, duidelijke rol en tonen een nieuw alternatief. Hun acties worden gezien als onbelangrijk, ongefilterd, controversieel

vertaling
Margarithe Veen

en zelfs agressief. Toch hebben zij op verschillende manieren laten zien dat een andere wereld mogelijk is, door hun actief burgerlijk ongehoorzaam protest tegen het geweld dat Moeder Aarde wordt aangedaan.

In deze tijd lijken wij bereid compromissen te sluiten ten opzichte van onze (christelijke/doopsgezinde) geweldloze houding, omwille van een zogenaamd politiek of economisch 'realisme', zelfs door het legitimeren van oorlog en militarisering. Terwijl tegelijkertijd de scherpte, de rauwheid van de acties van sommige klimaatactivisten wordt veroordeeld, en reddingswerkers van vluchtelingen worden gecriminaliseerd. Daarom is in deze tijd wellicht precies zo'n vorm van rauwheid nodig om de oorspronkelijke visie op geweldloosheid opnieuw aan te wakkeren: ons vredesgetuigenis als leerlingen van Jezus.

In Jezus' oneerbiedige en onthullende vrijmoedigheid richting sommige heersende machten kan een zekere rauwheid gezien worden. Zowel bij de ontwikkelde en 'rijpe' religieuze autoriteiten als bij de keizerlijke politieke en economische instituties van zijn tijd, ging Jezus voor een rauwere, eenvoudiger benadering. Tekenen van die rauwheid zijn de radicale herijking en interpretatie van de joodse geboden om God en de naaste lief te hebben, en oneerbiedig naar liefde voor de vijand te blijven vragen.

Jezus' radicale of rauwe benadering gaat niet simpelweg om een terugkeer naar een *status quo ante*, of het claimen van een historisch gewortelde traditie, of zelfs om het zoeken naar een verloren 'ware' traditie. In plaats daarvan gaat het om de

Optreden tegen onrecht

deconstructie van sommige hoogontwikkelde, zeergeleerde interpretaties die de wortels en wezenlijke intenties voor een leven in rechtvaardige relaties verdoezelen – relaties met God, anderen en Moeder Natuur.

De onverwachte en scherpe episode van Jezus die in de tempel de tafels van de geldwisselaars en de duivenverkopers omverwerpt (Matt.21:12-13) – vaak gezien als een problematische tekst en gebruikt om Jezus' geweldloosheid te bekritisieren – geeft weerklank aan de discussie over de grenzen van geweldloosheid. Maar wanneer we Jezus' actie zien als een rauwe demonstratie tegen onrecht krijgen zijn boosheid en vrijmoedigheid een andere betekenis. Jezus' boosheid en rauwheid zijn gericht op de symbolen van een onrechtvaardige en problematische verstrengeling van religie en economisch gewin. Het gaat niet om geweld tegen mensen. Zo'n 'heilige woede' is, zo geloven wij, gezond. Goed om de energie vrij te maken en vol overtuiging tegen onrecht op te treden – niet alleen erop te reflecteren. Ofwel om 'een stok te steken in het wiel van geweld' (Dietrich Bonhoeffer).

Jezus' rauwheid is een uitnodiging om de naïviteit van geweldloosheid te omarmen en te belichamen. Geweldloosheid gaat in deze rauwe benadering niet om een 'goed gekookt' resultaat van hoog-reflecterende, filosofische, theologische of politieke rationale gedachtegangen, maar om het uiten van een zekere spiritualiteit. Een spiritualiteit waarvan wij getuige zijn geweest in een aantal Colombiaanse *campesino* gemeenschappen; een spiritualiteit die gegrond is in het loslaten van controle – controle vanuit de wens het uiteindelijke antwoord te bezitten(!) en vanuit een hebzuchtig verlangen naar meer. Het gaat om spiritualiteit die niet gedefinieerd wordt door criteria rond effecten of resultaten die behaald moeten worden. In plaats daarvan gaat het om een spiritualiteit gekarakteriseerd door een 'leegmaken' van jezelf, en een ontvangen van het leven vanuit de handen van de schepping. Een spiritualiteit van nederig wandelen met vertrouwen in Jezus als compagnon; van actief geëngageerd zijn in de transformatie van onrecht; van de omarming van oneerbiedigheid, vrijmoedigheid en creativiteit.

Een zekere rauwheid lijkt vereist om het pad van geweldloosheid te bewandelen! <<

foto Juan Apollinar

Uittreding

In veel vermaningen hangt de bekende jubileumprent, de blauw-rode zeefdruk uit 1995.

tekst **Hanna Melse**

Daarop staat het portret van Menno Simons, gemaakt door Aizo Betten ter gelegenheid van Simons' vijf-honderdste geboortjaar. Een andere jubileumprent is de negentiende-eeuwse heruitgave van de gravure uit 1683 ter herdenking van het feit dat Simons honderdvijftig jaar daarvoor in contact was gekomen met de wederdopers.

Deze prent – een houtsnede uit 1936 – lijkt echter zeldzaam. Hij is namelijk maar in twee vermaningen aangetroffen: in Aardenburg en Bolsward. De prent is gemaakt ter herinnering aan de uittreding van Menno Simons uit de katholieke kerk in 1536. In 1936 was het vierhonderd jaar geleden dat Menno Simons Witmarsum verliet, naar Groningen en Oost-Friesland vluchtte en zich opnieuw liet dopen. Hiermee brak hij openlijk en definitief met de katholieke kerk. Dit vond plaats nadat een geradicaliseerd deel van de wederdopers zware verliezen had geleden tijdens de 'Munstersche grouwelen'. Ook was recent Simons' broer en radicale wederdoper Pieter Simons gedood bij de bloedige belegering van het Oldeklooster

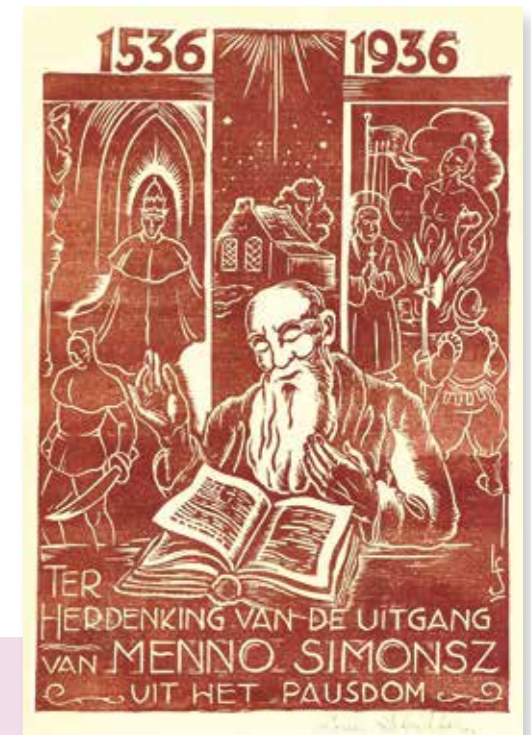
van Bolsward. Na deze gebeurtenissen zwoer Menno Simons geweld af.

De voorstelling is gedrukt in rode inkt en draagt de titel 'Ter herdenking van de uitgang van Menno Simonsz uit het pausdom'. Centraal op de voorgrond zien we de zittende figuur van Menno Simons met voor zich een opengeslagen boek. Boven Menno een eenvoudig huis en lichtstralen uit de hemel. Linksboven het jaartal 1536, met eronder een paus met tiara en een beul met beulzwaard. Links van de pausfiguur is nog net een heiligenbeeld op een sokkel te zien. Rechtsboven het jaartal 1936. Daaronder een persoon op een brandstapel met daarbij een geestelijke en een soldaat met hellebaard. Het rauwe geweld op de achtergrond doet denken aan de beroemde illustraties in de zeventiende-eeuwse *Martelaerspiegel* van Thieleman van Braght. Maar hier gaat de aandacht vooral uit naar Menno Simons die, met de heftige gebeurtenissen nog vers in het geheugen, geweld heeft verworpen en naar binnen is gekeerd. Het is een krachtig beeld dankzij de helder belijnde, gestileerde voorstelling. Stijl en

typografie zijn kenmerkend voor de ontstaansperiode.

De maker is Louis Schrikkel (Amsterdam, 1902 – Den Haag, 1995). Hij was vooral bekend als kunstschilder, behorend tot de stroming van het Nieuwe Realisme. Ten tijde van het ontstaan van deze prent genoot Schrikkel al bekendheid in de Amsterdamse kunstwereld. In 1931 kreeg hij op 29-jarige leeftijd zijn eerste solo-expositie en in 1935 richtte hij samen met geestverwanten de Populistenkring op. In deze tijd van economische crisis kon Schrikkel echter niet leven van zijn schilderkunst. Om in zijn levensonderhoud te voorzien had hij een reclameatelier in de Jordaan. Later combineerde hij zijn kunstenaarschap met een baan als beroepsmilitair (sic!).

Of er een opdracht ten grondslag ligt aan deze prent is niet bekend. Ook ontbreekt enige kennis over de oplage ervan. Mogelijk bevinden zich nog exemplaren in andere vermaningen in Nederland. De Kunstcommissie van de ADS houdt zich aanbevolen voor informatie! <<

Portret Menno Simons, lithografie, heruitgave door Herm. Braams te Norden & Norderney, 1850-1900. Naar een oorspronkelijke prent uit 1683, gegraveerd door Jacob Burghart en uitgegeven door Petrus Grooten.

Hanna Melse is als erfgoed-specialist voor het protestantisme verbonden aan Museum Catharijneconvent.

Heeft uw gemeente ook bijzonder erfgoed? Geef het door aan de Kunstcommissie van de ADS, info@ads.nl. Wellicht kan deze rubriek er aandacht aan besteden.

De genodigden komen niet...

Onverteerbaar

tekst Carolien Cornelissen

*Het is als met voedsel. Sommige etens-
waren smaken prima zoals ze zijn,
andere zijn rauw onverteerbaar.*

Die moeten gekookt, gebakken, gefrituurd en met een sausje geserveerd worden. Aardappels bijvoorbeeld. Rauw oneetbaar, maar gekookt met jus of als friet met mayo een prima product. Of kip: rauw ook geen goed idee, maar aan een stokje geregen, geroosterd en met satésaus overgoten een uitstekende snack – mits je geen vegetariër bent.

Zo is het ook met bijbelteksten. Er zijn teksten in de bijbel die bij eerste lezing prima te doen zijn, maar er zijn ook gedeelten die ons rauw op de maag vallen. Verhalen vol geweld, moord en doodslag bijvoorbeeld. Neem de gelijkenis over het feestmaal waarbij de oorspron-

kelijke genodigden niet komen opdagen. Zowel Mattheus als Lucas hebben deze gelijkenis opgenomen in hun versie van het evangelie.* Mattheus schotelt ons een nogal rauw verhaal voor, terwijl het lijkt of Lucas de lastige gedeelten als waren het graten uit het verhaal heeft gefilterd.

Iemand geeft een groot feestmaal. De genodigden menen echter dat ze wel iets beters te doen hebben en komen niet, waarna de gastheer besluit om Jan en Alleman van de straat te plukken zodat het feest alsnog kan doorgaan. Deze versie van Lucas is begrijpelijk en sluit aan bij wat we verwachten te horen over God en zijn koninkrijk. De gastheer associëren we met God, die allen uitnodigt voor zijn vrederijk – verbeeld in het

feestmaal, waar vooral mensen die in onze maatschappij niet meetellen welkom zijn. De rijke gastheer wordt volgens Lucas weliswaar boos, maar uit dat slechts in woorden: 'Niemand van de genodigden zal van mijn feestmaal proeven.'

Bij Mattheus is het echter andere kost. Een koning geeft een bruiloftsfeest voor zijn zoon. Ook hier komen de genodigden niet opdagen en een deel van hen is zelfs ronduit gewelddadig. Ze nemen de dienaren van de koning gevangen, mishandelen en doden hen. Net als bij Lucas ontsteekt de gastheer in woede, alleen uit hij die niet slechts in woorden maar ook in daden: hij stuurt zijn troepen eropaf, laat de moordenaars ombrengen en hun stad in het

brand steken. Ervan uitgaand dat ook hier de koning verwijst naar God, schetst Mattheus een godsbeeld dat schuurt: gewelddadig en moordzuchtig. Is dat God? Het verhaal is wel een soort samenvatting van het Oude Testament: het volk Israël dat Gods profeten negeert, mishandelt en zelfs ombrengt, ziet uiteindelijk Jeruzalem in vlammen opgaan en wordt weggevoerd in ballingschap – hetgeen wordt ervaren als een strafgericht van God. Maar is dat hoe wij God (willen) zien?

Na deze woede-uitbarsting van de koning worden de dienaren er opnieuw op uitgestuurd, ditmaal om allerlei mensen van buiten de stad uit te nodigen: degenen die er niet bij horen, zoals de heidenen oftewel niet-joden. Maar dan. De koning komt de feestzaal binnen en ziet dat een van die van de straat geplukte types geen bruiloftskleed draagt. Hij geeft zijn dienaren opdracht om deze man eruit te gooien 'in de uiterste duisternis, waar men jammerd en knarsetandt'. Een passage om je in te verslikken. Want dat is toch niet eerlijk? Waar had die man zo snel een bruiloftskleed vandaan moeten halen? Misschien had hij wel geen geld voor een net pak.

Letterlijk gelezen is het inderdaad oneerlijk om de man eruit te gooien, maar gelezen vanuit de symbolische betekenis wordt de bedoeling begrijpelijk. In de bijbel kan kleding namelijk symbool staan voor levenshouding: de manier waarop je je laat zien, waarop je je gedraagt. De man zonder bruiloftskleed is dan de gast die, nog voor de maaltijd begonnen is, de schaal kippenpootjes en frieten naar zich

*Niet alleen
zeggen,
ook doen*

toetrekt en in zijn eentje opschrikt. Die zich niet om zijn tafelgenoten bekommert, geen praatje maakt, geen aandacht heeft voor de toespraak van de gastheer.

Maar zó gedraag je je niet op een bruiloft. Zó gedraag je je niet in het koninkrijk van God. Hij wás welkom, maar heeft zichzelf onmogelijk gemaakt en zich daardoor buiten het koninkrijk geplaatst.

Daarmee geeft Mattheus de gelijkenis een andere draai dan Lucas. Een draai die het verhaal misschien moeilijker verteerbaar maakt maar ook meer diepgang geeft. Het is niet slechts 'iedereen is welkom in het koninkrijk Gods, wie je ook bent'. Er wordt ook iets van jou verwacht. Als je de uitnodiging aanneemt en daarmee verklaart dat je wilt meedoen aan Gods rijk van vrede, dóe dan ook mee, ten volle, met huid en haar, hart en hand. Het is niet genoeg om te zéggen dat je bij Christus wilt horen, je moet het ook dóen. En dan blijkt deze rauwe en gewelddadige versie van het verhaal zoals Mattheus die vertelt een boodschap te bevatten die doopsgezinden eigenlijk heel goed smaakt. <<

* Mattheus 22:1-14,
Lucas 14:15-24

foto Lanty

‘Er zijn verschillende vormen van luisteren’

Kwetsbaar vertrouwen

tekst Kalle Brüsewitz

‘Vertrouwen is een vorm van
loslaten die bijna niet te doen is’

Enrieke Damen (1989) is theoloog, promovenda aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) en werkzaam als predikant/geestelijke verzorger in een TBS-kliniek. En ze was ziek. Daar sta je dan met al je pastorale kwaliteiten.

Wat is pastoraat voor jou?

‘Pastoraat is iemand zien zoals hij* is. Met een zekere nieuwsgierigheid die persoon tegemoet treden, en ook met een bepaalde aandacht en zachtmoedigheid. Een ontmoeting van mens tot mens waarbij God als onvermoede derde soms, maar niet altijd, ter sprake komt. Ik werk in een TBS-kliniek, dus ik ben me ervan bewust dat de mensen tegenover me vaak een verleden hebben vol hulpverlening. En dat er ook tijdens de huidige behan-

* In dit artikel wordt ‘hij’ gebruikt voor alle persoonsvormen

deling eindeloos veel mensen naar hen luisteren. De tbs-ers leerden mij dat er verschillende vormen van luisteren bestaan. Het verschil wordt door velen van hen feilloos opgepikt: wanneer luistert iemand alleen als professional, of wanneer luistert iemand vanuit oprechte interesse en kwetsbaarheid? In dat laatste slaag ook ik niet altijd natuurlijk. Ik ben tenslotte ook maar een mens. Belangrijk is dat de kwetsbaarheid van de ander, maar ook die van jezelf, er mag zijn.’

TBS is niet zomaar wat. Is het lastiger luisteren naar mensen van wie je weet dat ze iets op hun kerfstok hebben?

‘Mensen in TBS (ter beschikking stelling) nemen de hele week deel aan allerlei verplichte therapeutische situaties waarin ze hun verhaal moeten delen. Dat zijn ze dus gewend. Het bijzondere aan mijn rol is dat ik de enige in de kliniek ben die niet rapporteert aan justitie. Dat kan betekenen dat er dingen met mij gedeeld worden waarvan ik zeker weet dat die niet gedeeld worden met de mensen die wel rapporteren. Vertrouwen is daarom een van de belangrijkste dingen die ik te geven heb. Niet iedereen die bij mij komt gelooft in God, maar ze hebben wel door dat ik een bijzondere rol heb. En daarin vertrouwen ze me veel toe.’

Niet iedereen die bij je komt is gelovig, dus. Maar ze komen wel. Hoe komt dat?

‘Als je ziek bent en in TBS vastzit kom je met heel fundamentele vragen in aanraking. Existentiële vraagstukken ook. En op dat soort momenten in een mensenleven is er behoefte aan spiritualiteit, om je leven in een groter verband te plaatsen.’

En toen kwam jij zelf op een punt van stilstand. Wat gebeurde er?

‘Toen ik zelf ziek werd met het long- of post-covid syndroom, werkte ik pas net in de TBS-kliniek. Ik vond het spannend hoe ik om moest gaan met die kwetsbaarheid en dat vertrouwen. Het vraagt toch ook wel iets. Het ziek zijn had evident invloed op mijn werk, maar ik realiseerde me dat ook ik recht had op mijn eigen proces. Dat heb ik toen besproken met mijn collega. Toen ik na de periode van ziekte weer aan het werk ging, merkte ik dat het voor mij alleen werkte als ik echt iets zou delen. De ziekte had me veranderd. Ingrijpend veranderd. En natuurlijk wilde ik de patiënten niet opzadelen met mijn verhaal, maar om oprecht als mens aanwezig te zijn na alles wat ik had meegemaakt, kon ik sommige stukken van mijn proces niet

onbenoemd laten. Dat was heel spannend, want je kunt ook té kwetsbaar worden. Ik heb daarom maar bepaalde stukken van mijn proces gedeeld toen ik er weer helemaal was, en alleen als daar om gevraagd werd.’

Het ziek zijn heeft je veranderd, zei je. Kan je daar meer over zeggen?

‘Ik ben geschrokken van hoe er met je omgegaan wordt als je ziek bent. Als je jong bent, hoog-opgeleid en vol in het werkende leven staat word je voor vol aangezien en serieus genomen. En als je dan langdurig ziek bent wordt er ineens aan je getwijfeld. In mijn geval had dat ook te maken met het gebrek aan kennis; ik behoorde namelijk tot de eerste generatie long-covid patiënten. Regelmatig heb ik me machteloos gevoeld als de professionals van wier oordeel ik afhankelijk was letterlijk betwijfelden of ik wel echt ziek was. Daar komt nog bij dat hoe langer het duurt, hoe sterker je het gevoel krijgt dat je niet meer meedoet in de maat-

foto Sigmund

schappij. Je staat aan de kant en om je heen gaat alles en iedereen verder. Er was geen perspectief. Niemand kon mij zeggen hoelang het ging duren. Ik kon niets plannen, niks toezeggen. Alles stond eindelijk stil.'

'Je gaat nadenken over de zin van het bestaan'

Ben je ook aan jezelf gaan twijfelen?

'Ik heb het nooit opgegeven, maar als je zoveel en zo vaak door mensen wordt bevraagd over dingen waar ik normaal vertrouwen in had, ga je vanzelf twijfelen.'

Hoe werkt pastoraat als het op jezelf van toepassing is?

'Er zijn veel gesprekken geweest, met collega's bijvoorbeeld, maar nooit in een formele pastorale setting. Nu ik erop terugkijk waren die gesprekken in de basis allemaal wel pastoraal. De existentiële crisis waar we het eerder over hadden was er bij mij ook. Alle kaders die ik had vielen weg. Ik kwam aan 'de andere kant' terecht. Ik was niet meer degene die luisterde maar het onderwerp van gesprek. Dat was ongemakkelijk. Het is een vorm van controleverlies. Mijn kwetsbaarheid kwam ineens onbeheersbaar naar voren. Ik wist ook niet meer hoe het verder moest, terwijl mensen bijstaan in dat proces nou juist een deel van mijn vak is.'

We hadden het eerder over levensveranderende gebeurtenissen en de neiging van mensen om dan te zoeken naar spiritualiteit. Was jij ook meer met je geloof bezig?

'Als je zo weinig perspectief ziet ga je wel nadenken over de zin van het bestaan, in welke vorm dan ook. In dat opzicht was ik inderdaad met geloofsvragen bezig. Een begrip als vertrouwen, wat we natuurlijk veel gebruiken, krijgt een andere dimensie. Want je realiseert je ineens dat vertrouwen een vorm van loslaten is die bijna ondoenlijk is.'

Hoe heeft die periode van ziek zijn invloed op je werk nu?

'Dat ik wist dat ik niet alleen was, dat zoveel mensen net als ik zulke dingen meemaken,

gaf destijds troost. Mijn werk hielp mij, en daarna hielp de ervaring mij in mijn werk. Ik durf wel te stellen dat ik een betere predikant/geestelijk verzorger ben geworden, want bijna dagelijks voer ik gesprekken met mensen die moeten loslaten. Verder kan ik zeggen dat ik nu veel beter begrijp hoe het is om aan de rand van de maatschappij te belanden. Ik begrijp beter dat het soms een worsteling is om je plek te veroveren in onze maatschappij. Waar dat voor mij eerst een vooral abstract principe was, kan ik dat nu invoelen.'

Zijn er nog blijvende gevolgen aan je ziek zijn?

'Het zal nooit meer worden zoals het was. Ik merk nog altijd dat mensen soms anders naar mij kijken. Ik ben daarom voorzichtig om niet in het narratief van 'de tere vrouw' te belanden. Dan gaan mensen zich zorgen om je maken, dingen bij je weghouden of je op een andere manier beschermen. Dat is de reden dat ik nog altijd zorgvuldig afweeg wat ik wel en niet deel, met wie en op welk moment. Maar wat altijd blijft: als ik van mensen vertrouwen vraag, kan ik niet anders dan ook een stukje van mezelf laten zien. Dat vind ik ook een heel christelijke houding.

Het is een zoektocht naar kwetsbaarheid in vertrouwen. Geven en ontvangen.' <<

Prikkel uw zintuigen bij Mennorode

Midden op de Veluwe

Word wakker in de kalmte van het bos. Geniet van een heerlijk ontbijt en trek er op uit. Ontdek de Veluwe per fiets of te voet. Kom uzelf en uw fiets opladen terwijl u geniet van een heerlijke lunch. U wordt altijd gastvrij ontvangen bij Mennorode! Ontspan in onze gezellige bar of op het sfeervolle terras. Laat u verrassen door onze chef. Dineren in ons a la carte restaurant betekent genieten van heerlijke gerechten veelal bereid met lokale ingrediënten.

Kortom een bezoek bij Mennorode staat garant voor een gastvrij, puur bezoek.

HOTEL MENNORODE

Apeldoornseweg 185 8075 RJ Elspeet
Telefoon 0577 498111 www.mennorode.nl

Boek via onze website met 12% korting

- Geniet van rust en ruimte
- Per fiets of te voet genieten van de Veluwe bossen, direct vanaf het hotelterrein
- Onder vermelding van "advertentie doopsgezind" bij het boeken, ontvangt u een voucher voor een gratis consumptie.

U kunt telefonisch reserveren via 0577 498 111, of extra voordelig met 12% korting via www.mennorode.nl.

Dopersduin
Wees welkom

Oorsprongweg 3
1871 HA Schoorl
tel. 072 509 12 74
dopersduin.nl

colofon

Mondig is een uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit (ADS) en verschijnt zes keer per jaar. Het blad wordt tegen een vrijwillige bijdrage toegezonden aan alle leden van doopsgezinde gemeenten. Vrienden en belangstellenden die het blad willen ontvangen, betalen € 40,- per jaar. U kunt zich opgeven via de contactgegevens in dit colofon. U kunt uw bijdrage overmaken op NL19 ABNA 0243 4938 86 t.n.v. Algemene Doopsgezinde Sociëteit onder vermelding van 'Mondig 2022'.

Hoofdredactie Kalle Brüsewitz
Eindredactie Marijke van Duin
Redactie Carolien Cornelissen, Yko van der Goot, André Maris en Franka Riesmeijer

Ontwerp & opmaak Susan de Loor
Kantoordeloor Haarlem
Druk GBU media | Urk
Advertenties Kalle Brüsewitz
Oplage 5.000
Papier Maxi Offset FSC-mix credit gecertificeerd
Contact redactie & adv.
Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
020 623 09 14
communicatie@ads.nl
www.doopsgezinden.nl
Abonnement groot letter
CBB 0341 565 477 of
klantenservice@cbb.nl
Het volgend nummer van *Mondig* verschijnt half december

© ADS 2023

Mijn eerste klimaat-actie

tekst André Maris

‘Ga toch werken!’ zegt de vrouw in de scootmobiel. Ze kijkt ronduit boos.

Ik weet zo gauw niet wat te zeggen. Het is zaterdag? Ik ben al acht jaar gepensioneerd?

Daar staan we op een zaterdagmiddag in het centrum van Apeldoorn. Een actie van de ‘Hete zomertoer voor de ING’. Ik houd de punt van een spandoek vast: *FOSSIL BANKS... NO THANKS*. We zijn met achttien mensen, van wie er zeven het bankkantoor zijn binnengegaan. Een paar staan daar binnen, achter de grote glazen wanden, de handen vastgelijmd aan het glas. Anderen houden kleine posters tegen het raam: *ING – Stop de financiering van de klimaatcrisis*.

Lisa en Henk laten zich met ducttape tegen de ramen plakken. Riet komt in haar oranje leeuwenpak langs met een gieter; ze giet zwarte olie over hun witte shirts: *Maak ING fossielvrij! ER VALLEN DODEN*. Winkelend publiek loopt voor ons langs. Aan de tegenoverliggende

ramen blijven mensen wachten. Wachten op sensatie? Er gebeurt niet veel. Af en toe praat Tessa door de megafon: ‘de ING investeert in industrieën die bijdragen aan de opwarming van de aarde’.

Af en toe stap ik op een voorbijganger af: ‘Mag ik u een flyer meegeven? Daar staat op waar het hier over gaat.’ ‘Ja, doe maar.’ Of: ‘Nee!’ Sommige mensen lopen gegeneerd door; ze willen niks met ons te maken hebben. Een man met een Amerikaanse pet begint te schelden: ‘Jij hebt wél leren schoenen!’ ‘Ja, en?’ ‘Dat is inconsequent!’ buldert hij. Gelukkig, daar komt Feiko langs, met kleine Inge in een draagzak op de borst. Ze schenkt mij een stralende lach. Ze herkent me van vergaderingen!

Na twee uur komt een politiebusje voorrijden. Enkele agenten gaan de bank binnen. Een voor een worden de zeven mensen naar buiten gevoerd, het busje in. ‘Jij bent niet alleen. Niet alleen!’

scanderen we. Tot mijn verbazing zie ik handboeien op hun rug.

In de communicatie achteraf lees ik dat zulks volgens het protocol alleen mag indien er sprake is van vluchtgevaarlijk of agressief gedrag. Hiervan was echter geen sprake! De vijf bankmedewerkers en de actievoerders waren vriendelijk naar elkaar; ze hadden wederzijdse complimenten voor het rustige verloop en de prettige sfeer van de actie.

Een groepje pubers wil op de foto met Henk. Het gesprek met de vrouw in de scootmobiel verloopt merkwaardig. ‘Je krijg toch pensioen. Nou dan!’ Het kost me moeite om niet sarcastisch te worden. Twee meisjes van zestien lopen voorbij: ‘Wel beleefd blijven’, zegt eentje. Ik kan alleen maar zeggen: ‘Je hebt gelijk.’ Maar ze kijken niet om.

Achteraf vervult het gebeuren mij met nederigheid. Wat beweegt die vrouw om zo van leer te trekken? We begrijpen elkaar niet, dat is duidelijk. <<

André Maris is redactie-lid van *Mondig*.